

แนวทางการจัดกิจกรรมส่งเสริมทักษะการอ่านโดยใช้วรรณกรรมในท้องถิ่น สำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา

Promoting Elementary School Students' Reading Skills Through Local Literature

ระเบียบ ชูสอน¹ สุริวิภา จันทระเสนา²
E-mail: rabiab.choosorn@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมแนวทางการกิจกรรมส่งเสริมการอ่านโดยใช้วรรณกรรมในท้องถิ่นระดับประถมศึกษา ให้นักศึกษาเห็นถึงความสำคัญและความจำเป็นของการอ่าน และ ความเพลิดเพลินในการอ่าน พัฒนาการอ่านของตนเองให้เป็นนิสัยและส่งเสริมให้นักเรียนมีพัฒนาการในการอ่าน ทั้งทางด้านความเข้าใจในการอ่านและเจตคติที่ดีต่อการอ่าน การจัดกิจกรรมการอ่านโดยใช้วรรณกรรมในท้องถิ่น จึงเป็นการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน อีกทั้งยังมีการนำเสนอการจัดกิจกรรมส่งเสริมทักษะการอ่านโดยใช้วรรณกรรมในท้องถิ่น ซึ่งวรรณกรรมในท้องถิ่น ทั้ง 4 ภูมิภาค ส่งเสริมทักษะการอ่าน เพื่อให้นักเรียนเห็นถึงความสำคัญ เมื่ออ่านแล้วเกิดความไพเราะของภาษา เกิดความสนุก ความเพลิดเพลิน เกิดเป็นความรัก ความเข้าใจ มีคติเตือนใจและสอนให้เป็นคนดี ตระหนักในคุณค่า มีความภาคภูมิใจและอนุรักษ์วรรณกรรมที่เกิดขึ้นภายในท้องถิ่นของตนให้คงอยู่สืบไป

คำสำคัญ: กิจกรรมส่งเสริมทักษะการอ่าน วรรณกรรมในท้องถิ่น

Abstract

This article aims to promote the guidelines for activities promoting reading using primary local literature. Show students the importance and necessity of reading and enjoyment of reading. Develop their own reading habits and encourage students to improve their reading. Both reading comprehension and attitude are good for reading. Therefore, the local literary reading activities are organized to promote the habit of reading. In addition, the event was organized to promote the promotion of reading skills using local literature, which is local literature in all four regions, promoting reading skills to show students the importance of When you read it, there is a eloquence of the language. It's fun. Enjoyment Born into love, understanding. It is a motto that encourages good people to realize the value, be proud and preserve the literature that occurs within their local area.

Keywords: reading skills promotion activities, local literature

ความนำ

การอ่านมีความสำคัญต่อชีวิตมนุษย์ตั้งแต่เกิดจนโต มาจนกระทั่งถึงวัยชรา เพราะโลกปัจจุบันเป็นโลกของข้อมูลข่าวสารต่างๆ การอ่านจะช่วยพัฒนาการศึกษา พัฒนาอาชีพ พัฒนาคุณภาพชีวิต ทั้งนักธุรกิจ พ่อค้า ประชาชน นักเรียน นักศึกษา ล้วนต้องพึ่งพา การอ่านอยู่เสมอ ทำให้เป็นคนทันสมัยทันต่อเหตุการณ์และมีความอยากรู้อยากเห็น การที่จะพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้าได้ต้องอาศัยความรู้ความสามารถ ซึ่งความรู้ต่างๆ จะได้มาจากการอ่าน (ฉวีวรรณ คูหาภินันท์, 2545: 2) ในขณะที่เดียวกัน จำนวนของผู้ที่ไม่อ่านหนังสือหรือไม่สนใจการอ่านก็ยังคงมีกระจายอยู่ทั่วไปในกลุ่มประชากรทุกวัย โดยเฉพาะประชากรในวัยเรียน จากรายงานสถิติการอ่านหนังสือของประชากรวัยเรียนระดับ การศึกษาภาคบังคับในปี.พ.ศ. 2556 พบว่าประชากรไทย ในระดับก่อนประถมศึกษา มีอัตราการอ่าน ร้อยละ 74.6 ประถมศึกษาร้อยละ 83.5 มัธยมศึกษาตอนต้น ร้อยละ 90.8 มัธยมศึกษาตอนปลาย ร้อยละ 93.2 สถิติรวมการอ่านหนังสือของคนไทยอายุ 6 ปีขึ้นไปมีอัตราการอ่านหนังสือร้อยละ 81.8 มีผู้ไม่อ่านร้อยละ 18.2 คิดเป็นจำนวนสูงถึง 11.3 ล้านคน (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2557) แสดงให้เห็นว่า จำนวนผู้ไม่อ่านหนังสือยังกระจายอยู่ในกลุ่มประชากรทุกวัยและทุกระดับการศึกษา โดยเฉพาะกลุ่มนักเรียนซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อศักยภาพด้านการเรียนอีกทั้งการ อ่านไม่คล่องหรืออ่านไม่ออกของผู้เรียน และจากการนิเทศ นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพรู สาขาวิชาการประถมศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย พบปัญหาการจัดการเรียนรู้ที่ นักเรียนส่วนใหญ่ระดับประถมศึกษามีปัญหาด้านการอ่านมากกว่าระดับชั้นอื่น เพราะอยู่ในช่วงวัยที่เริ่มพัฒนา ทักษะการอ่านออก เขียนได้ การจัดกิจกรรมส่งเสริม การอ่านที่นักเรียนระดับนี้สนใจ ซึ่งจะเอื้อประโยชน์ต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านให้ตรงตาม

¹ อาจารย์ประจำสาขาวิชาการประถมศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

² นักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการประถมศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

ความต้องการของผู้เรียน สอดรับกับนโยบายของสถานศึกษาและนโยบายด้านการศึกษาของชาติที่มุ่งให้ สถานศึกษาจัดกิจกรรมส่งเสริมทักษะการอ่านแก่ผู้เรียนเพื่อสร้างนิสัยรักการอ่านและรักการศึกษาค้นคว้า เพื่อพัฒนาตนเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพของชาติต่อไป การทำให้นักเรียนมีทักษะการอ่านมีหลายรูปแบบหรือหลายวิธี ซึ่งรูปแบบที่ได้รับการยอมรับว่าเป็นประโยชน์ใช้กันมากในโรงเรียนและมีความสำคัญ นั่นก็คือ การจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน เนื่องจากกิจกรรมส่งเสริมการอ่านเป็นกิจกรรมที่จะช่วยส่งเสริมให้นักเรียนมีความสนใจในการอ่าน เห็นความสำคัญและความจำเป็นของการอ่าน เกิดความเพลิดเพลินในการอ่าน พยายามพัฒนาการอ่านของตนเองและเกิดการอ่านจนเป็นนิสัย อีกทั้งยังช่วยส่งเสริมให้นักเรียนมีพัฒนาการในการอ่าน ทั้งทางด้านความเข้าใจในการอ่าน และทัศนคติที่ดีต่อการอ่าน (แมนมาส ขวลิขิต, 2546: 77) การนำเสนอการจัดกิจกรรมส่งเสริมทักษะการอ่าน โดยใช้วรรณกรรมในท้องถิ่น โดยจะเน้นไปที่การนำวรรณกรรมในท้องถิ่นของแต่ละภูมิภาค ประกอบไปด้วย 4 ภูมิภาค อาทิ ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (อีสาน) ภาคกลาง และภาคใต้ มาจัดเป็นกิจกรรมที่จะช่วยส่งเสริมทักษะการอ่าน เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนมีความสนใจในการอ่าน เห็นความสำคัญ และความจำเป็นของการอ่านเกิดความเพลิดเพลินในการอ่านอีกด้วย

ความหมายของกิจกรรมส่งเสริมทักษะการอ่าน

การอ่านเป็นทักษะพื้นฐานที่สำคัญในการสื่อสาร มนุษย์ใช้วิธีการ อ่านเป็นเครื่องมือแสวงหาความรู้เพื่อให้บรรลุเป้าหมายแห่งชีวิตตามความปรารถนา และฝึกฝนสติปัญญา ให้กับตนเอง เพราะการอ่านเป็นกระบวนการแห่งความคิดในการรับสารเข้าและส่งสารออกในขณะที่อ่าน ศุภวรรณ มองเพชร (2550) การกระตุ้นให้ผู้อ่านสนใจการอ่านด้วยการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านลักษณะ ต่างๆ ที่หลากหลายจะช่วยให้ผู้อ่านสนใจการอ่านมากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับแนวคิดฉวีวรรณ คูหาภินันท์ (2542: 93) ซึ่งกล่าวว่า กิจกรรมส่งเสริมการอ่าน เป็นการกระตุ้นด้วยวิธีการต่างๆ เพื่อให้ผู้อ่านสนใจการอ่านจนกระทั่งมีนิสัยรักการอ่าน และได้พัฒนาการอ่านจนกระทั่งมีความสามารถในการอ่านไปใช้ได้ตรงตามความประสงค์ในการอ่าน และนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน ในขณะที่ แมนมาส ขวลิขิต (2546: 77) กล่าวว่ากิจกรรมส่งเสริมการอ่าน หมายถึง การกระทำต่างๆ เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายเกิดความสนใจในการอ่าน เห็นความสำคัญและความจำเป็นของการอ่าน เกิดความเพลิดเพลินในการอ่าน พยายามพัฒนาการอ่านของตนให้ถึงระดับการอ่านและอ่านจนเป็นนิสัย ซึ่งคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และศูนย์เครือข่ายทั่วประเทศ (2554: 153) กล่าวว่ากิจกรรมส่งเสริมการอ่าน เป็นการกระตุ้นให้เกิดความรู้สึกลอยลางที่จะอ่าน กิจกรรมที่มีการใช้สื่อประกอบด้วย เพื่อเป็นการพัฒนานิสัยรักการอ่านอย่างมีประสิทธิภาพและนำความรู้ที่ได้ไปใช้ประโยชน์

จากข้อความดังกล่าวสรุปได้ว่า กิจกรรมส่งเสริมการอ่านเป็นการกระทำหรือกิจกรรมต่างๆ ที่จัดขึ้นเพื่อสร้างความสนใจหรือกระตุ้นให้กลุ่มเป้าหมายมีความสนใจในการอ่าน เห็นถึงความสำคัญและความจำเป็นของการอ่าน เกิดความเพลิดเพลินในการอ่านและพัฒนาการอ่านทางด้านความเข้าใจในการอ่าน จนเกิดเจตคติที่ดีต่อการอ่านรวมทั้งการทำให้เกิดการอ่านอย่างต่อเนื่องจนติดเป็นนิสัย

แนวคิด ทฤษฎีและหลักเกณฑ์ที่ใช้ในการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน

แมนมาส ขวลิขิต (2546: 83-84) อธิบายว่า การจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านให้ได้ผลดีนั้น ผู้จัดจำเป็นต้องคำนึงถึงแนวคิด ทฤษฎีและหลักเกณฑ์ที่ใช้ในการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน ได้แก่ 1) แนวความคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ของเรา เช่น ระบบประสาทสัมผัส ความพึงใจและไม่พึงใจ แนวคิดของคอนรูนก่อนเรื่องการเรียนที่จะต้องประกอบด้วย ส จิ ปุ ลิ หรือฟัง คิด ถาม เขียน ให้ได้ยินได้ฟังรวมทั้งอ่าน ให้รู้จักคิดและรู้จักถาม รู้จักจดบันทึกและเขียน เห็นความสำคัญของการใช้หู ตา สมองและมีมือ ดังนั้น กิจกรรมส่งเสริมการอ่านที่จะจัดขึ้นจะต้องง่ายต่อการดู การฟัง เราให้เกิดความคิด สร้างความประทับใจให้จดจำ ก่อให้เกิดความสงสัยใคร่รู้ อยากถามอยากรู้ต่อไป สิ่งที่ได้ยินได้เห็นนั้นน่าสนใจจึงต้องจดและนำไปเขียนเป็นเรื่องราวได้เป็นต้น 2) แนวความคิดและทฤษฎีที่ว่าด้วยมนุษย์เป็นสัตว์สังคม กิจกรรมส่งเสริมการอ่านเป็นกิจกรรมที่มีผู้เกี่ยวข้องอย่างน้อยสองคน ได้แก่ ผู้จัดกิจกรรมและบุคคลเป้าหมาย เพื่อพัฒนาตนเองให้เป็นที่ยอมรับของสังคม ดังนั้น จึงควรจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน โดยมุ่งเน้นประโยชน์ที่ได้รับจากกิจกรรม โดยมีแนวคิดดังกล่าวเพื่อทำให้กิจกรรมส่งเสริมการอ่านประสบความสำเร็จ 3) แนวความคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการเคลื่อนไหวของมนุษย์ ที่มีวิวัฒนาการไปสู่สิ่งที่แปลกใหม่และดีกว่า ดังนั้น ในการการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านแต่ละครั้ง ผู้จัดจะต้องคำนึงว่ามีความคิดสร้างสรรค์นำเสนอสิ่งใหม่ที่แตกต่างจากคนทั่วไป คนในชุมชน หรือสถานศึกษาที่เคยจัดมาแล้ว 4) แนวความคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับสุนทรียภาพ การจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน เป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ คือ ต้องอาศัยทั้งความรู้และความงามในด้านภาพ เสียง และความคิด เพื่อช่วยทำให้น่าดู น่าฟังและดึงดูดให้ชมเกิดจินตนาการและความจรรโลงใจที่จะอ่าน นัยนา อรรถนатар (อ้างอิงใน กัญญา โคตรวงศ์, 2557: 12-13) กล่าวว่า ทฤษฎีเกี่ยวกับการอ่านที่เป็นที่รู้จักมี 2 ทฤษฎี ได้แก่ ทฤษฎีของวิลเลียม เอสเกรย์ (William S.Grey) มี 4 ขั้นตอน คือ 1) ขั้นการรู้จักคำ จำคำศัพท์ได้ 2) ขั้นเข้าใจความหมายของคำ วลี ประโยค 3) ขั้นปฏิบัติกริยา เป็นการอ่านโดยมีสติปัญญาและความรู้สึกประเมินว่าผู้เขียนสื่อความหมายอะไร 4) ขั้นบูรณาการ เป็นขั้นที่ผู้อ่านสามารถนำ

ความรู้ ความคิด และความหมายที่ได้จากการอ่านไปใช้ประโยชน์ และ ทฤษฎี SQ3R สามารถแบ่งออกเป็น 5 ชั้น ดังนี้ 1) ชั้นสำรวจ เริ่มสำรวจรายละเอียดของเนื้อหา เช่น ชื่อผู้แต่ง ปีที่พิมพ์ ตลอดจนแนวคิดของหนังสือเล่มนั้นๆ 2) ชั้นตั้งคำถาม ว่าต้องการรู้อะไรจากหนังสือเล่มนั้น 3) ชั้นอ่าน อ่านเพื่ออะไร จะได้คำตอบที่ตั้งคำถามไว้ เพื่อให้เกิดความกระจ่างชัดเจน 4) ชั้นจดจำ เมื่อได้รับคำตอบจากการอ่านแล้วก็ต้องจดจำและบันทึกเอาไว้เพื่อเตือนความจำ 5) ชั้นทบทวน เพื่อทบทวนความรู้ ความคิดที่ได้จากการอ่านนั้นถูกต้องเพียงใด รวมทั้งการพยายามนำความรู้ที่ได้ออกมาใช้ เช่นเดียวกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2561: 10) กล่าวว่า การเรียนรู้ที่จะอ่านเป็นกระบวนการที่ค่อยเป็นค่อยไป เด็กแต่ละคนจะเรียนรู้การอ่านตามจังหวะธรรมชาติของตน เด็กบางคนอ่านได้เร็วบางคนอ่านได้ช้า มีหลากหลายวิธีที่จะช่วยกระตุ้นเด็กอ่านได้เร็วขึ้น

จากแนวคิดและทฤษฎีข้างต้น สรุปได้ว่า การจัดกิจกรรมส่งเสริมทักษะการอ่าน คือ การทำกิจกรรมต่างๆ ที่กระตุ้น รั้าความสนใจ จูงใจ และสร้างบรรยากาศให้พัฒนาความสามารถของตนเอง สามารถนำความรู้ที่ได้จากกิจกรรมส่งเสริมทักษะการอ่านไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ลักษณะของกิจกรรมส่งเสริมทักษะการอ่าน

แมนมาส ขวลิขิต (2546: 86) กล่าวถึง กิจกรรมเพื่อส่งเสริมการอ่าน ซึ่งมีลักษณะ ดังนี้ 1) รั้าสไลด์ประสาท ลักษณะกิจกรรมที่จัดต้องชวนฟัง ใช้เสียงและคำพูดเป็นหลัก เช่น การเล่านิทาน การเล่าเรื่องจากหนังสือ การอ่านหนังสือให้ฟัง การแนะนำหนังสือด้วยปากเปล่า การอภิปราย การอธิบาย การโต้ว่าเกี่ยวกับหนังสือ ทำให้ผู้ฟังจินตนาการเห็นภาพเหมือนจริง ได้กลิ่น รั้ารู้ความรู้สึกอร่อย รั้ารู้เหมือนสัมผัสจริงถึงความร้อน ความหนาว ความรู้สึกดีใจ ความเสียใจ ความเกลียดชัง ความรัก ความสดชื่นใจ และความสงบ 2) กิจกรรมที่รั้าจักขุประสาทเป็นกิจกรรมที่มีลักษณะชวนที่มองอย่างพิถีพิถัน อ่านความหมายของสิ่งที่มองเห็น เช่น การจัดการแสดงภาพ ภาพถ่าย ภาพเขียน ภาพประกอบหนังสือ ภาพนิทรรศการ ภาพในวารสารหรือปฏิทิน หนังสือและของจริงที่น่าสนใจที่มีการเขียนข้อความบรรยายภาพ ทั้งข้อความที่เป็นข้อคิดเห็นหรือแสดงประวัติความเป็นมาของภาพ ซึ่งทั้งภาพและข้อความนี้มีประโยชน์ในการสร้างความสนใจที่มุ่งเน้นให้กลุ่มเป้าหมายใช้สมาธิในการชมและอ่านข้อความและการใช้สายตาในการชมเกิดความรั้าสึกที่ติดต่อดีใจ 3) กิจกรรมที่รั้าทั้งสไลด์ประสาทและจักขุประสาท เป็นกิจกรรมที่มีลักษณะที่ทั้งฟังและดูพร้อมกัน ซึ่งกลุ่มเป้าหมายต้องใช้ระบบประสาททั้งสองให้ทำงานพร้อมๆ กัน เช่น การแสดงละคร การเล่านิทานประกอบการ์ตูน การให้ดูภาพประกอบการเล่านิทาน การอ่านหนังสือภาพให้ฟัง การฉายภาพยนตร์ การฉายสไลด์ การจัดสัปดาห์ห้องสมุด เป็นต้น 4) กิจกรรมที่กลุ่มเป้าหมายมีส่วนร่วมด้วยกิจกรรมลักษณะนี้จะมีวัตถุประสงค์ให้กลุ่มเป้าหมายร่วมกิจกรรม ร่วมแสดง ทำให้ได้รับความสนุกสนาน เกิดความภาคภูมิใจว่าตนเองมีความสามารถ เช่น เล่านิทานแล้วให้ผู้ฟังตอบคำถามจากนิทานที่ฟัง แข่งขันการเล่านิทานเรื่องที่ฟังหรือแต่งเรื่องใหม่โดยใช้แก่นของเรื่องที่ฟังการมีส่วนร่วมในการวิจารณ์ลักษณะนิสัยของตัวละครในเรื่อง เป็นต้น เช่นเดียวกับ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2561: 9) กล่าวว่า การจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านควรมีลักษณะ ดังนี้ 1) รั้าใจ ให้เกิดความอยากอ่านหนังสือ โดยเฉพาะหนังสือที่มีคุณภาพตามที่ประสงค์หรือที่ผู้จัดกิจกรรมเห็นว่าควรอ่าน 2) จูงใจ เพื่อจะได้รั้าเรื่องราวอันน่ารั้า น่าสนุก นอกจากประโยชน์แล้วยังเกิดความรู้สึกว่าความพยายามอ่านให้เข้าใจถ่องแท้ รั้าความรู้สึกเป็นอิสระเสรี ไม่ต้องพึ่งพาผู้อื่นให้ช่วยอ่าน เห็นความจำเป็นที่จะต้องฝึกฝนการอ่านและการใช้คู่มือช่วยการอ่าน เช่น พจนานุกรม ศัพท์วิชาเฉพาะ เป็นต้น 3) กระตุ้น แนะนำให้อายากรั้าอยากเห็น เรื่องราวต่างๆ ที่มีอยู่ในหนังสือมากมายหลายอย่าง อายากมองดูให้รั้ารอบและรั้าลึกซึ้ง เปิดความคิดให้กว้าง เมื่ออ่านเรื่องหนึ่งแล้วก็อยากอ่านเรื่องอื่นต่อไป มีความรั้าสึกว่าการอ่านเป็นกิจกรรมประจำวันที่ขาดเสียมิได้ เกิดความรั้าสึกว่าหนังสือทำให้อ่าน ให้วิจารณ์ ให้ประเมินค่าให้อายากนำเอาความรู้ที่ได้รับไปปรับใช้อย่างเหมาะสม อายากเขียนหนังสือทำนองเดียวกันนี้ให้ดีกว่าเล่มที่อ่านเหล่านี้ เป็นต้น 4) สร้างบรรยากาศการอ่านขึ้นในบ้านในโรงเรียนและในสังคม กิจกรรมส่งเสริมการอ่านจะเกี่ยวข้องกับการผลิตวัสดุการอ่านให้เหมาะสม การสร้างและปรับปรุงแหล่งวัสดุการอ่านให้มีเพียงพอ อีกทั้งการบูรณาการการอ่านในการเรียนการสอนและในการตัดสินใจเพื่อดำเนินการต่างๆ

จากข้อความดังกล่าวข้างต้น ลักษณะของกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน กิจกรรมที่กระตุ้น รั้าความสนใจ จูงใจ ให้ผู้เรียนอยากรั้าอยากเห็นในเรื่องราวต่างๆ เมื่ออ่านแล้วเกิดความสนุกสนาน เพลิดเพลินใจ และเกิดความภาคภูมิใจว่าตนเองมีความสามารถ อีกทั้งเมื่ออ่านเรื่องใดเรื่องหนึ่งแล้ว ก็อยากอ่านเรื่องต่อไป

ลักษณะของวรรณกรรมท้องถิ่น

ธวัช ปุณโณทก (2525) กล่าวว่า วรรณกรรมท้องถิ่นมีลักษณะดังนี้ คือ 1) ชาวบ้านในท้องถิ่นเป็นผู้สร้างสรรค์ คัดลอกและเผยแพร่ 2) กวีผู้ประพันธ์ ส่วนมากคือ พระภิกษุและชาวบ้าน โดยมีวัดเป็นศูนย์กลาง 3) ภาษาที่ใช้เป็นภาษาประจำถิ่น เป็นภาษาที่เรียบง่ายมุ่งการสื่อความหมายกับผู้อ่านส่วนใหญ่เป็นของท้องถิ่น 4) เนื้อเรื่องมุ่งให้ความบันเทิงใจ บางครั้งได้สอดแทรกคตินธรรม

ของพุทธศาสนา 5) ค่านิยมยึดปรัชญาแบบชาวพุทธ ในขณะที่เดียวกับ ภัทรา ตั้งคำ (2529) กล่าวถึงลักษณะของวรรณกรรมท้องถิ่นไว้ว่า 1) วรรณกรรมซึ่งไม่ปรากฏนามผู้แต่ง ผู้คนได้เล่าวรรณกรรมประเภทนี้สืบต่อกันจาก ปากต่อปาก (วรรณกรรมมุขปาฐะ) และเป็นที่ยอมรับกันมาในหมู่ชนชั้นชาวบ้านทั่วไป เช่น ตำนาน เป็นต้น 2) วรรณกรรมซึ่งปรากฏนามของผู้แต่ง วรรณกรรมเหล่านี้สืบต่อกัน โดยบันทึกเรื่องราวลงไว้เป็นลายลักษณ์อักษร (วรรณกรรมลายลักษณ์) ผู้คนนิยมอ่านวรรณกรรมประเภทนี้ เช่นเดียวกัน เช่น นิทานสุภาพและหนังสือประจำบ้าน เป็นต้น 3) วรรณกรรมที่มีกำเนิดมาจากชาวบ้าน ในระยะแรกวรรณกรรมประเภทนี้สืบทอดด้วยปาก ต่อมา จึงมีการบันทึกลงไว้เป็นลายลักษณ์อักษร เช่น นิทานสำหรับเด็กของพี่น้องกริมม์

จากข้อความข้างต้นสรุปได้ว่า ลักษณะของวรรณกรรมท้องถิ่น คือ งานเขียนที่เกิดจากแรงบันดาลใจของผู้ประพันธ์หรือชาวบ้านในท้องถิ่น ที่นำเสนอในด้านความรู้ ความคิด และถ่ายทอดออกมาทั้งเป็นร้อยแก้ว ร้อยกรองโดยไม่จำกัดรูปแบบเนื้อหาและมีคุณค่าต่อจิตใจ

วรรณกรรมท้องถิ่นที่โดดเด่นของแต่ละภูมิภาค

ธวัช ปุณโณทก (2525) แบ่งวรรณกรรมท้องถิ่นออกเป็น 4 ประเภท ตามการแบ่งเขตภูมิภาค ดังนี้ 1) วรรณกรรมท้องถิ่นภาคกลาง เช่น ปลาบู่ทอง โสนน้อยเรือนงาม พิกุลทอง ไชยเชษฐา เป็นต้น 2) วรรณกรรมท้องถิ่นภาคเหนือ เช่น บั้วรมบัวเรียว จำปาสี่ต้น แสงเมืองหลวงคำ หงส์ผาคำ เจ้าสุวัตรนางบัวคำ กำกาดำ เป็นต้น 3) วรรณกรรมท้องถิ่นภาคอีสาน เช่น พระยาคนคาก พงศาวดารจำปาศักดิ์ สิ้นไซ ไก่แก้ว นางพมหอม ท้าวสีทัน ผาแดง-นางไอ่ ท้าวชูลู-นางอ้อ ฮีตสิบสองคองสิบสี่ เชียงเมี่ยง เป็นต้น 4) วรรณกรรมท้องถิ่นภาคใต้ เช่น พระรถเสนคำกาพย์ สุบินกุมาร จันทโครพ รามเกียรติ์ ลักษณะวงศ์ อุณรุท เป็นต้น และ ดานุศร (2561) แบ่งวรรณกรรมท้องถิ่นออกเป็น 4 ประเภท ตามการแบ่งเขตภูมิภาค เช่นกัน ดังนี้ 1) วรรณกรรมท้องถิ่นภาคกลาง เช่น ปลาบู่ทอง พิกุลทอง สังข์ศิลป์ชัย เป็นต้น 2) วรรณกรรมท้องถิ่นภาคเหนือ เช่น นิราศทริภุญชัย โคลงอมรา โคลงพระลอสอนโลก เป็นต้น 3) วรรณกรรมท้องถิ่นภาคอีสาน เช่น ท้าวสีทัน ผาแดง-นางไอ่ ท้าวชูลู-นางอ้อ พญาคำทอง เป็นต้น 4) วรรณกรรมท้องถิ่นภาคใต้ เช่น ตำนานนางโกลควดี ตำนานนางเลือดขาว พระสุธนมโนห์รา เป็นต้น

ประโยชน์ของการศึกษาวรรณกรรมท้องถิ่น

ธวัช ปุณโณทก (2525: 13-15) กล่าวถึง ประโยชน์ในการศึกษาวรรณกรรมท้องถิ่นไว้ 3 ประการ ดังนี้ 1) ประโยชน์ทางด้านวิชาการ ผู้ศึกษาวรรณกรรมท้องถิ่นจะเข้าใจเกี่ยวกับปรัชญาชีวิตและสังคมของท้องถิ่น การจัดระเบียบสังคมหรือการควบคุมสังคม ประวัติศาสตร์สังคมของท้องถิ่น ภาษาถิ่น และเป็นการก้าวหน้าทางวิชาการ ตระหนักถึงคุณค่าของวรรณกรรมท้องถิ่น จนได้มีการนำมาจัดอยู่ในหลักสูตรการศึกษาอันเป็นปัจจัยสำคัญในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ซึ่งหมายถึงเอกลักษณ์ของชนชาติไทย อีกทั้งยังเป็นการอนุรักษ์วรรณกรรมท้องถิ่นต่างๆ ของไทยไม่ให้สาบสูญก่อนภาวะอันควร 2) ประโยชน์ทางด้านปัจเจกบุคคล เพื่อให้เด็กศึกษาหรือผู้ศึกษาวรรณกรรมท้องถิ่น มีมโนทัศน์อันกว้าง ยอมรับแนวคิด ปรัชญาชีวิตของชนทุกชั้น ทุกท้องถิ่น ทุกสังคม ทราบถึงความเป็นอัจฉริยะของบรรพบุรุษของตน ได้รับประสบการณ์ของชีวิตกว้างขวาง และมีโอกาสได้เรียนรู้ภาษาถิ่น วัฒนธรรมของท้องถิ่นอื่นๆ อีกด้วย 3) ประโยชน์ทางการเมืองการปกครอง ผู้ศึกษาวรรณกรรมท้องถิ่นจะเกิดความรัก ความเข้าใจ ความภูมิใจในอดีตของท้องถิ่น ที่ตนมีภูมิลำเนาอยู่และท้องถิ่นอื่นๆ ตระหนักในคุณค่า และมีความห่วงแหน ก่อให้เกิดการอนุรักษ์วรรณกรรมท้องถิ่น และการพัฒนาระบบสังคมของชาติ ทำให้ความเข้าใจอันดีระหว่างชนในชาติและย่อมมีความสามัคคีกัน และบุญจันทร์ เพชรเมืองเลย (2561) กล่าวถึงประโยชน์ของวรรณกรรมในท้องถิ่นด้านต่างๆ ดังนี้ ด้านจริยศาสตร์ มีคุณค่าต่อจิตใจ มีคติเตือนใจและสอนให้เป็นคนดี ด้านสุนทรียศาสตร์ มีคุณค่าต่อความไพเราะ ความงามของภาษา ถ้อยคำ ลีลา ท่วงทำนองของบทเพลงและบทกวี ด้านศาสนา เป็นสื่อถ่ายทอดคำสอนและปรัชญาทางศาสนา เผยแพร่สู่ประชาชนได้อย่างกว้างขวาง ทำให้ประชาชนมีหลักยึดเหนี่ยวจิตใจและได้ข้อคิดในการดำรงชีวิต ด้านการศึกษา ให้ประชาชนได้ฟังหรืออ่าน เพื่อเพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์ ด้านภาษา เป็นสื่อให้ภาษาท้องถิ่นดำรงอยู่ ซึ่งควรแก่การอนุรักษ์และสืบทอด และ ด้านสังคม ปลุกฝังการช่วยเหลือกัน การผูกมิตร การมีมนุษยสัมพันธ์ และพึ่งพาอาศัยกันประกอบการแสดง หรือการนำตำรารักษาโรค ไปใช้ ประกอบอาชีพ

กล่าวโดยสรุป ประโยชน์ของวรรณกรรมในท้องถิ่นไว้ว่า ผู้ที่ได้ศึกษาวรรณกรรมในท้องถิ่นจะเห็นถึงความสนุก ความเพลิดเพลิน ความไพเราะ เกิดเป็นความรัก ความเข้าใจ ความภูมิใจในอดีตของท้องถิ่นที่ตนมีภูมิลำเนาอยู่และภูมิใจในวัฒนธรรมของชาติที่มีคุณค่าต่อจิตใจ มีคติเตือนใจและสอนให้เป็นคนดีอีกทั้งเมื่อตระหนักในคุณค่า อนุรักษ์วรรณกรรมท้องถิ่นให้คงอยู่ต่อไป

แนวทางการจัดกิจกรรมส่งเสริมทักษะการอ่านโดยใช้วรรณกรรมในห้องเรียน

วรรณกรรมท้องถิ่นภาคอีสาน

1. กิจกรรม “ใครหนอใคร ในวรรณกรรม” สอนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6
2. สื่อ/แหล่งการเรียนรู้
 - 2.1 วรรณกรรมท้องถิ่นอีสานเรื่อง ผาแดงนางไอ่
 - 2.2 ไขพลาสติก
 - 2.3 ใบตารางคำตอบ
 - 2.4 ใบคำถาม (สำหรับใสในไขพลาสติก)
 - 2.5 แผ่นป้ายคะแนน
3. วัตถุประสงค์
 - 3.1 เพื่อส่งเสริมทักษะการอ่านให้นักเรียน
 - 3.2 เพื่อฝึกให้นักเรียนอ่านจับใจความ สรุปประเด็นความเข้าใจในการอ่านและวิเคราะห์เนื้อหา
 - 3.3 เพื่อฝึกให้นักเรียนทบทวนเรื่องราวและจดจำลักษณะเด่นของตัวละคร
 - 3.4 เพื่อฝึกให้นักเรียนกล้าคิด กล้าแสดงออกและร่วมกิจกรรมกับเพื่อนๆ
4. แนวการจัดกิจกรรม
 - 4.1 แบ่งนักเรียนออกเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มละเท่าๆ กัน
 - 4.2 ให้นักเรียนอ่านวรรณกรรมท้องถิ่นอีสานเรื่อง ผาแดงนางไอ่ กลุ่มละ 15 นาที
 - 4.3 แจกใบตารางคำตอบให้นักเรียนคนละ 1 แผ่น
 - 4.4 ให้ครูอธิบายกติกาการเล่น ดังนี้
 - 4.4.1 ให้แต่ละกลุ่มเลือกคะแนนจากแผ่นป้าย กลุ่มที่ได้คะแนนมากกว่าจะได้เริ่มเล่นก่อน
 - 4.4.2 ให้นักเรียนสลับกันเลือกไขพลาสติก (ที่มีคำถามบรรจุไว้เรียบร้อยแล้ว) ครั้งละ 1 ใบส่งให้ครูเป็นผู้อ่านคำใบ้
 - 4.4.3 เมื่อครูอ่านคำใบ้คำแรกแล้ว ให้กลุ่มที่เลือกไขเป็นผู้ตอบ ถ้านักเรียนตอบไม่ได้ให้ครูอ่านใบคำใบ้ที่ 2 3 และ 4
 - 4.4.4 แต่ละคำใบ้จะมีคะแนนลดหลั่นกัน ดังนี้
 - คำใบ้ที่ 1 ได้ 10 คะแนน
 - คำใบ้ที่ 2 ได้ 5 คะแนน
 - คำใบ้ที่ 3 ได้ 3 คะแนน
 - คำใบ้ที่ 4 ได้ 2 คะแนน
 - 4.4.5 ถ้านักเรียนตอบไม่ได้จะไม่ได้ คะแนน จากนั้นให้ครูเฉลยคำตอบและให้นักเรียนจดคำตอบลงในตารางคำตอบ
 - 4.6 ให้นักเรียนสลับกันเลือกไขคำใบ้ จนกว่าจะเขียนคำตอบลงในใบตารางคำตอบครบทุกช่อง (นักเรียนสามารถใส่คำตอบลงในช่องไหนก็ได้ ไม่จำเป็นต้องหรือยังแต่ต้องใส่คำตอบให้ครบทุกช่อง) เพื่อนำมาเล่นบิงโกต่อ
 - 4.7 รวมคะแนนใบตารางคำตอบกลุ่มที่ได้คะแนนมากกว่าจะเป็นฝ่ายชนะ
 - 4.8 ถ้านำไปตารางคำตอบมาเล่นบิงโกต่อ ให้ครูเป็นผู้อ่านคำตอบไปเรื่อยๆ จนกว่าจะมีผู้บิงโก นักเรียนที่ได้เรียงตรงเป็นแนวตั้ง แนวนอน หรือแนวทแยงมุมติดต่อกันครบ 5 ช่องก่อนคือผู้ชนะหรือบิงโก
5. การวัดและประเมินผล
 - 5.1 สังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้
 - 5.2 แบบประเมินการตอบคำถาม

กิจกรรม “เล่าด้วยบทบาทสมมติ”

1. สอนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
2. สื่อ/แหล่งการเรียนรู้
 - 2.1 วรรณกรรมท้องถิ่นในภาคใต้เรื่อง พระสุธนมโนราห์
 - 2.2 กระดาษบลูฟ
 - 2.3 ปากกาสี/ปากกาเมจิก

3. วัตถุประสงค์

- 3.1 เพื่อส่งเสริมทักษะการอ่านให้นักเรียน
- 3.2 เพื่อฝึกให้นักเรียนทบทวนเรื่องราวและจดจำลักษณะเด่นของตัวละคร
- 3.3 เพื่อฝึกให้นักเรียนกล้าแสดงออกและร่วมกิจกรรมกับเพื่อนๆ

4. แนวการจัดกิจกรรม

4.1 ครูแบ่งนักเรียนออกเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มละเท่าๆ กัน โดยการจับสลากซึ่งจะมีสลากคำว่าพระสุธนและมโนราห์ คนไหนที่จับได้ชื่อเดียวกันให้นั่งด้วยกันเป็นวงกลม

4.2 ให้นักเรียนศึกษาใบความรู้เกี่ยวกับวรรณกรรมท้องถิ่นภาคใต้เรื่อง พระสุธนมโนราห์ กลุ่มละ 15 นาที

4.3 ครูแจกปากกาสีและกระดาษบุฟิให้นักเรียนกลุ่มละ 1 ชุด แล้วให้นักเรียนเขียนจุดเด่นของแต่ละตัวละครเป็นผังมโนทัศน์ กลุ่มละ 5 นาที

4.4 ครูให้นักเรียนแต่ละกลุ่มแสดงบทบาทสมมติ กลุ่มละ 15-20 นาที

4.5 ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปความรู้ร่วมกัน หลังจากนั้นครูสุ่มนักเรียน 6 คน แล้วตั้งคำถามกับนักเรียนดังนี้

4.5.1 “นักเรียนชอบตัวละครใดมากที่สุด เพราะเหตุใด”

4.5.2 “นักเรียนชอบตัวละครใดมากที่สุด เพราะเหตุใด”

4.5.3 “นักเรียนได้ข้อคิดอะไรจากวรรณกรรมท้องถิ่นภาคใต้เรื่อง พระสุธนมโนราห์”

5. การวัดและประเมินผล

5.1 สังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้

กิจกรรม “ปลาบู่ทอง”

1. สอนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6

2. สื่อ/แหล่งการเรียนรู้

2.1 วรรณกรรมท้องถิ่นในภาคกลาง เรื่อง ปลาบู่ทอง

2.2 การ์ตูนเรื่อง “ปลาบู่ทอง”

2.3 ใบกิจกรรม “ปลาบู่ทองสอนหนูๆ”

3. วัตถุประสงค์

3.1 เพื่อส่งเสริมทักษะการอ่านให้นักเรียน

3.2 เพื่อฝึกให้นักเรียนทบทวนเรื่องราวและจดจำลักษณะเด่นของตัวละคร

3.3 เพื่อฝึกให้นักเรียนกล้าแสดงออกและร่วมกิจกรรมกับเพื่อนๆ

4. แนวการจัดกิจกรรม

4.1 ครูให้นักเรียนดูการ์ตูนเรื่องปลาบู่ทอง จากอินเทอร์เน็ต

4.2 ครูให้นักเรียนศึกษาวรรณกรรมท้องถิ่นในภาคกลางเรื่องปลาบู่ทอง เป็นรายบุคคล

4.3 ครูให้นักเรียนทำใบกิจกรรม “ปลาบู่ทองสอนหนูๆ” เป็นรายบุคคล

4.4 ครูสุ่มนักเรียน 5 คนออกมานำเสนอจากใบกิจกรรมของตนเอง

4.4 ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปความรู้ที่ได้จากวรรณกรรมท้องถิ่นในภาคกลางเรื่อง ปลาบู่ทอง

5. การวัดและประเมินผล

5.1 สังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้

5.2 ตรวจใบกิจกรรม “ปลาบู่ทองสอนหนูๆ”

กิจกรรม “บันไดงูพระลอสอนโลก”

1. สอนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6

2. สื่อ/แหล่งการเรียนรู้

2.1 วรรณกรรมท้องถิ่นในภาคเหนือเรื่อง โคลงพระลอสอนโลก

2.2 บันไดงูพระลอสอนโลก

2.3 ตัวการ์ตูน (ช้าง ม้า แมว หมู เป็ด)

3. วัตถุประสงค์

- 3.1 เพื่อส่งเสริมทักษะการอ่าน
- 3.2 เพื่อฝึกให้มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม

4. แนวการจัดกิจกรรม

- 4.1 ครูแบ่งกลุ่มนักเรียนออกเป็น 5 กลุ่ม โดยการนับ 1 ถึง 5 คนไหนที่นับตัวเลขเดียวกันให้อยู่กลุ่มเดียวกัน
- 4.2 ให้นักเรียนนั่งเป็นวงกลมตามกลุ่มของตน
- 4.3 ครูให้นักเรียนศึกษารวบรวมเรื่องท้องถิ่นภาคเหนือเรื่อง โคลงพระลอสอนโลก เป็นกลุ่ม โดยให้เพื่อนช่วยเพื่อนในการอ่านและทำความเข้าใจ

4.4 ครูให้นักเรียนทำกิจกรรม “บันไดงูพระลอสอนโลก” โดยมีกติกาการเล่นดังนี้

4.4.1 ครูแจกตัวการ์ดให้นักเรียนกลุ่มละ 1 ตัว ประกอบด้วย ช้าง ม้า แมว หมู และเป็ด เพื่อเป็นตัวแทนในการเดิน และครูติดบันไดงูพระลอสอนโลก ไว้บนกระดาน

4.4.2 ครูให้นักเรียนแต่ละกลุ่มส่งผู้เล่นออกมากลุ่มละ 1 คน โดยให้ผู้เล่นวางการ์ดตอนที่จุดเริ่มต้น (จุด Start) และให้ผู้เล่นทยอยลูกเต๋าคนละ 1 ครั้ง คนที่ทยอยลูกเต๋าคือได้แต้มสูงสุดจะเป็นผู้ที่ได้เล่นก่อนตามลำดับ (ขยับตัวเดินไปบนช่องตามจำนวนแต้มของลูกเต๋าคือที่ทยอยได้) และให้ผู้เล่นจับสลากเพื่ออ่านบทร้อยกรองตามสลาก ถ้าอ่านได้ก็จะได้เดิน แต่ถ้าอ่านไม่ได้ก็จะไม่ได้เดินทำแบบนี้ไปเรื่อยๆ จนได้เล่นครบทุกคน

4.4.3 ระหว่างเดินบนช่องในบางช่องก็จะมีคำสั่งต่างๆ ให้ผู้เล่นปฏิบัติตามคำสั่ง เช่น ถ้ามีบันไดให้ขึ้นผู้เล่นต้องเดินตัวการ์ดขึ้น แต่ถ้ามีบันไดให้ลงผู้เล่นต้องเดินลง

4.4.5 ถ้าตัวเดินของคนใดเดินทางถึงจุดสูงสุดหรือจุด Finish ก่อนจะเป็นผู้ชนะ

4.4.6 ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปความรู้ที่ได้จากกิจกรรมท้องถิ่นในภาคเหนือเรื่อง โคลงพระลอสอนโลก

5. การวัดและประเมินผล

- 5.1 สังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้
- 5.2 ประเมินการอ่านเป็นรายบุคคล

บทสรุป

การจัดกิจกรรมส่งเสริมทักษะการอ่าน เป็นการจัดกิจกรรมที่บูรณาการระหว่างกิจกรรมส่งเสริมการอ่านกับวรรณกรรม ในท้องถิ่นทั้ง 4 ภาค ประกอบด้วย วรรณกรรมภาคอีสาน เรื่อง ผาแดงนางไอ่ วรรณกรรมภาคใต้ เรื่อง พระสุธนมโนราห์ วรรณกรรมภาคกลาง เรื่อง ปลาบู่ทอง วรรณกรรมภาคเหนือ เรื่อง โคลงพระลอสอนโลก ซึ่งกิจกรรมส่งเสริมการอ่านด้วยวรรณกรรมทั้ง 4 ภาคนี้ ทำให้นักเรียนมีความสนใจในการอ่าน การใช้วรรณกรรมในท้องถิ่น มาส่งเสริมทักษะการอ่าน ทำให้นักเรียนมีความสุข ความเพลิดเพลิน ความไพเราะ เกิดเป็นความรัก ความเข้าใจ ภูมิใจในอดีตของท้องถิ่นที่ตนมีภูมิปัญญาอยู่และภูมิใจในวัฒนธรรมของชาติที่มีคุณค่าต่อจิตใจ มีคติเตือนใจและสอนให้เป็นคนดีเห็นความสำคัญของวรรณกรรม ส่งเสริมให้นักเรียนมีพัฒนาการในการอ่าน และพยายามพัฒนาการอ่านของตนเองและเกิดการอ่านจนเป็นนิสัย ทั้งทางด้านความเข้าใจในการอ่านและเจตคติที่ดีต่อการอ่าน อีกทั้งอีกทั้งเมื่อตระหนักในคุณค่า อนุรักษ์วรรณกรรมท้องถิ่นให้คงอยู่ต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กตัญญู ชูชื่น. (2550). **วรรณกรรมท้องถิ่นไทย**. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- กรมวิชาการ. (2546). **กิจกรรมส่งเสริมการอ่าน**. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- กิจวิสิณ วิชัยดิษฐ์. (2560). **แนวทางการส่งเสริมการอ่านของนักศึกษาคณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร**. **วารสารสถาบันวิจัยญาณสังวร**, 9(2), 88-90.
- กิเลน ประลองเชิง. (2560). **ท้าวผาแดงนางไอ่**. <<https://www.thairath.co.th/newspaper/columns/1048159>>
- คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (2554). **บรรณารักษ์: คู่มือฝึกอบรมครู**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- โคลงพระลอสอนโลก**. (ม.ป.ป.). <http://www.sri.cmu.ac.th/~elanna/elanna47/public_html/lang/lang33_1.html>
- ฉวีวรรณ คูหาภินันท์. (2545). **การอ่านและการส่งเสริมการอ่าน**. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: โสภณการพิมพ์.
- เฉลยทรัพย์. (2529). **การส่งเสริมการอ่าน**. (พิมพ์ครั้งที่ 2). ปทุมธานี: ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ วิทยาลัยครูเพชรบุรีวิทยาการรณ์.

- ชลธิชา หอมฟุ้ง. (2560). การพัฒนาแนวการจัดการเรียนรู้วิชาภาษาไทยโดยใช้วรรณกรรมท้องถิ่นเป็นฐานร่วมกับการเรียนรู้แบบเชิงรุกเพื่อส่งเสริมความสามารถในศตวรรษที่ 21 ของผู้เรียน (เอกสารทางวิชาการ หมายเลข 184). <<https://dric.nrct.go.th/index.php?/Search/SearchDetail/291316>>
- ธวัช ปณิณทก. (2525). วรรณกรรมท้องถิ่น. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตนมหาวิทยาลัย.
- บุญจันทร์ เพชรเมืองเลย. (2561). วรรณกรรมท้องถิ่นอีสาน. <https://culture-isan.blogspot.com/2019/09/blog-post_54.html>
- ปลาบู่ทอง. (2559). <<https://mgonline.com/drama/detail/9590000079387>>
- พิสมัย ดวงพิมาย. (2560). การส่งเสริมการอ่านของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 2. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาการจัดการการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- ภัทรา ตั้งคำ. (2529). วรรณกรรมท้องถิ่นของเยอรมัน. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- แมนมาส ขวลิท, คุณหญิง. (2546). กิจกรรมส่งเสริมการอ่าน. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ.
- รำเพย ไชยสินธุ์. (2537). วรรณศิลป์อีสาน. เลย: อัมรินทร์แสงผล.
- วรรณกรรมท้องถิ่น. (2556). <<http://webcache.googleusercontent.com/search?q>>
- ศุภวรรณ มองเพชร. (2550). ภาษาไทยเพื่ออาชีพ 2. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: ศูนย์ส่งเสริม อาชีวะ.
- สายพิน นานประจุ. (2554). เกมและกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน. กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์สุขุม
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2557). การสำรวจการอ่านหนังสือประชากร พ.ศ. 2556. กรุงเทพฯ: สำนักงานสถิติแห่งชาติ.
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ. (2561). คู่มือการดำเนินงานกิจกรรมโครงการส่งเสริมนิสัยรักการอ่านและการพัฒนาห้องสมุด ประจำปีงบประมาณ 2561. <http://academic.obec.go.th/images/document/1522825139_d_1.pdf>
- สิรินาฏ วงศ์สว่างศิริ. (2559). การจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน. <<http://hs.pbru.ac.th/journal/wp-content/uploads/2017/11/2559-1-7.pdf>>
- สิริวัฒน์ คำวันสา. (2552). วรรณกรรมท้องถิ่น. <<http://mypiyaporn.blogspot.com/2017/04/blog-post.html>>
- อนันตพร สาวิยะ และสมปัด ตัญญูรัยรัตน์. (2553). การศึกษาผลการเรียนรู้วรรณกรรมท้องถิ่นด้วยกิจกรรมพระสุพนมโนราห์รา. (2560). <http://namfonpani.blogspot.com/2017/09/blog-post_27.html>